

Det gode liv på kanten af chaos

– om optimisme, nydelse og socialt fællesskab

Lektor Hans Henrik Knoop
2004, Danmarks Pædagogiske Universitet
knoop@dpu.dk

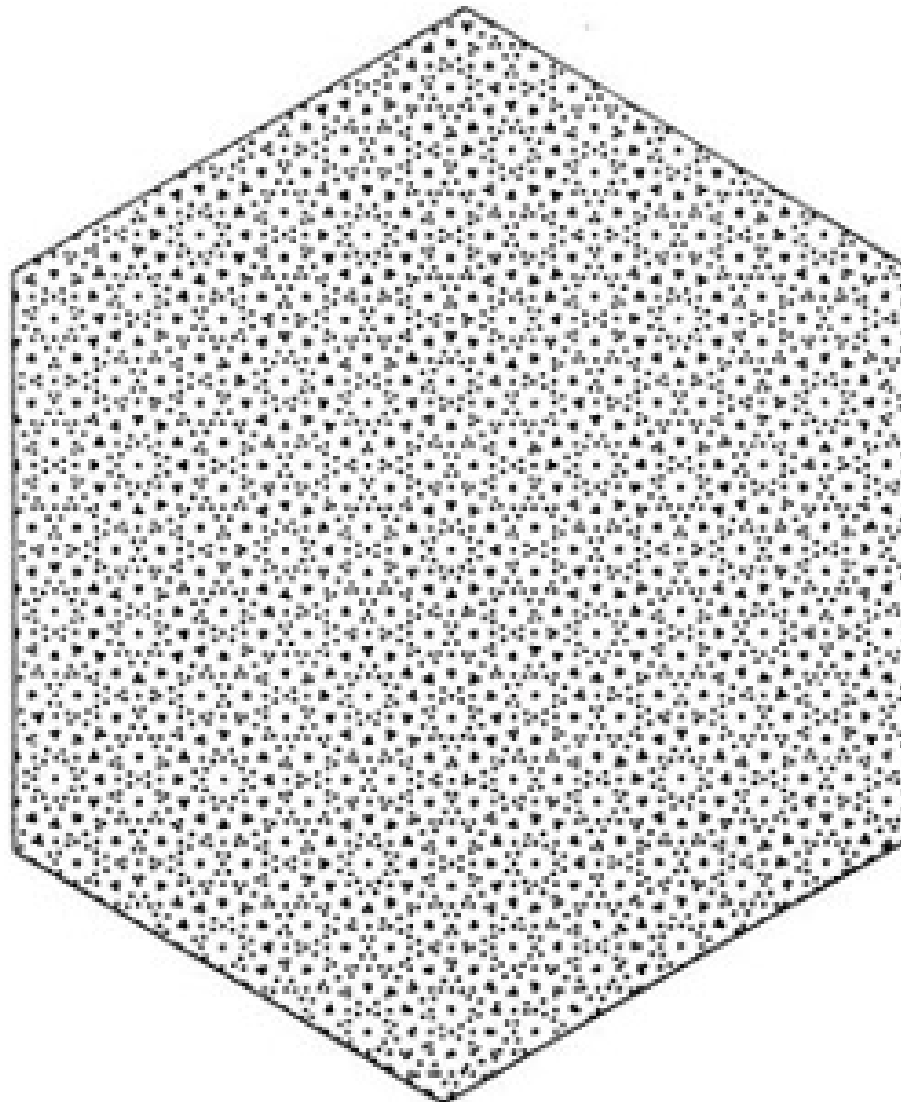
Tre slags lykke

- **Det rare liv: Kortvarige positive emotioner**
  - fx humor, god mad, en flot udsigt, et godt stykke musik etc.
  - sjældent særlig lærerigt i sig selv
- **Det gode liv: Længerevarende engagement, fordybelse, eudaimoni, flow**
  - fx hobbyer og spændende arbejde
  - oftest meget lærerigt fordi man er optimalt udfordret og koncentreret
- **Det meningsfulde liv: Oplevelse af højere mening, transcendens, at være del af noget større end sig selv**
  - fx oplevelsen af at være på det rigtige sted på det rigtige tidspunkt og oplevelsen af at være sammen med de rigtige om det vigtige
  - det dybere grundlag for læring

Tre aspekter af gode relationer

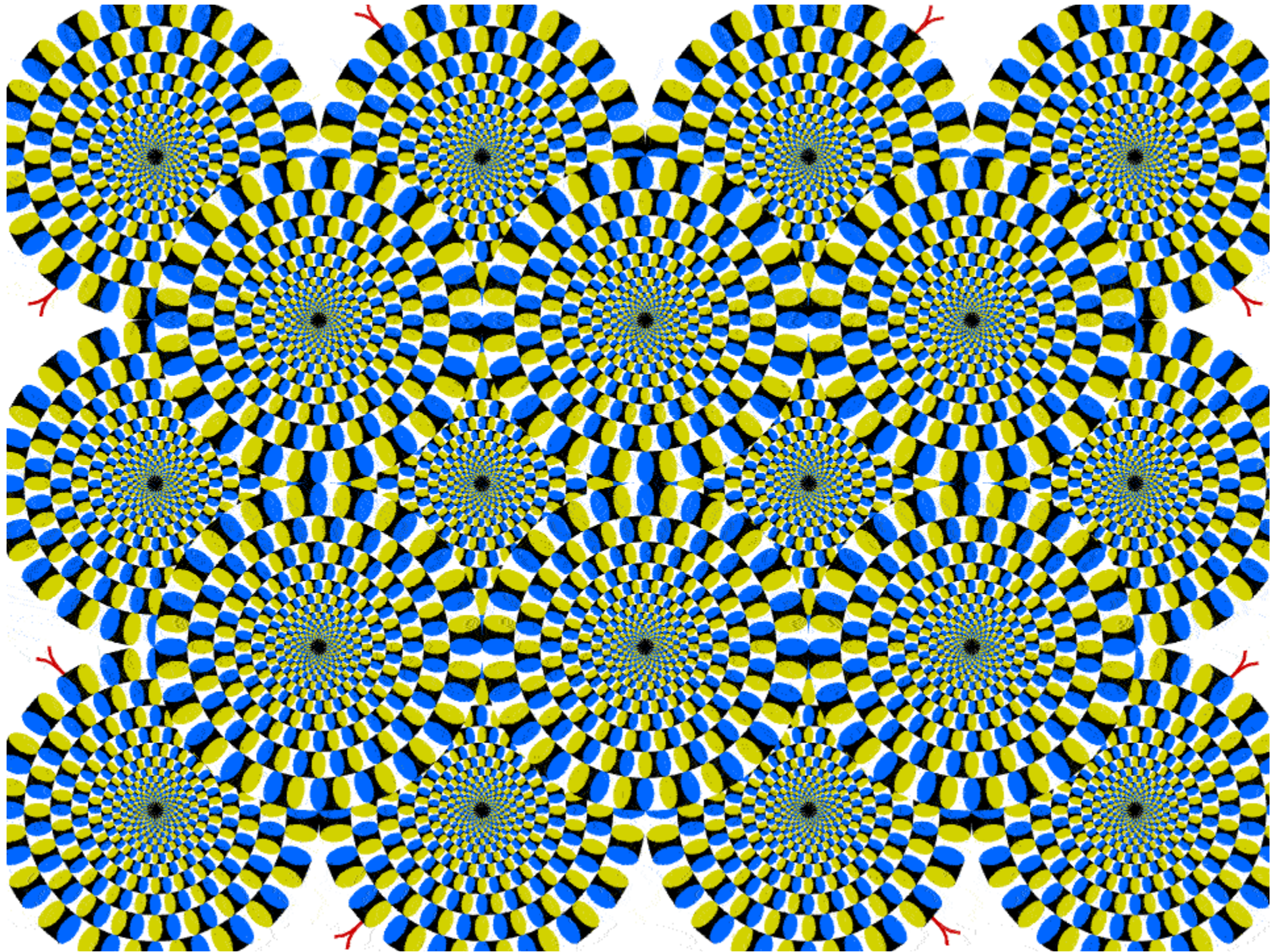
- De er positive, tillidsfulde, gensidigt anerkendende, humoristiske og optimistiske (det rare liv sammen)
- De er lærerige, nydelsesfulde, præget af fælles initiativer, koncentration, mål, aftaler, udfordringer, støtte, hjælp og ikke-ydmygende feedback om såvel det der går godt, som det der går dårligt (det gode liv sammen)
- De rummer en dimension af højere fælles mening (det meningsfulde liv sammen)

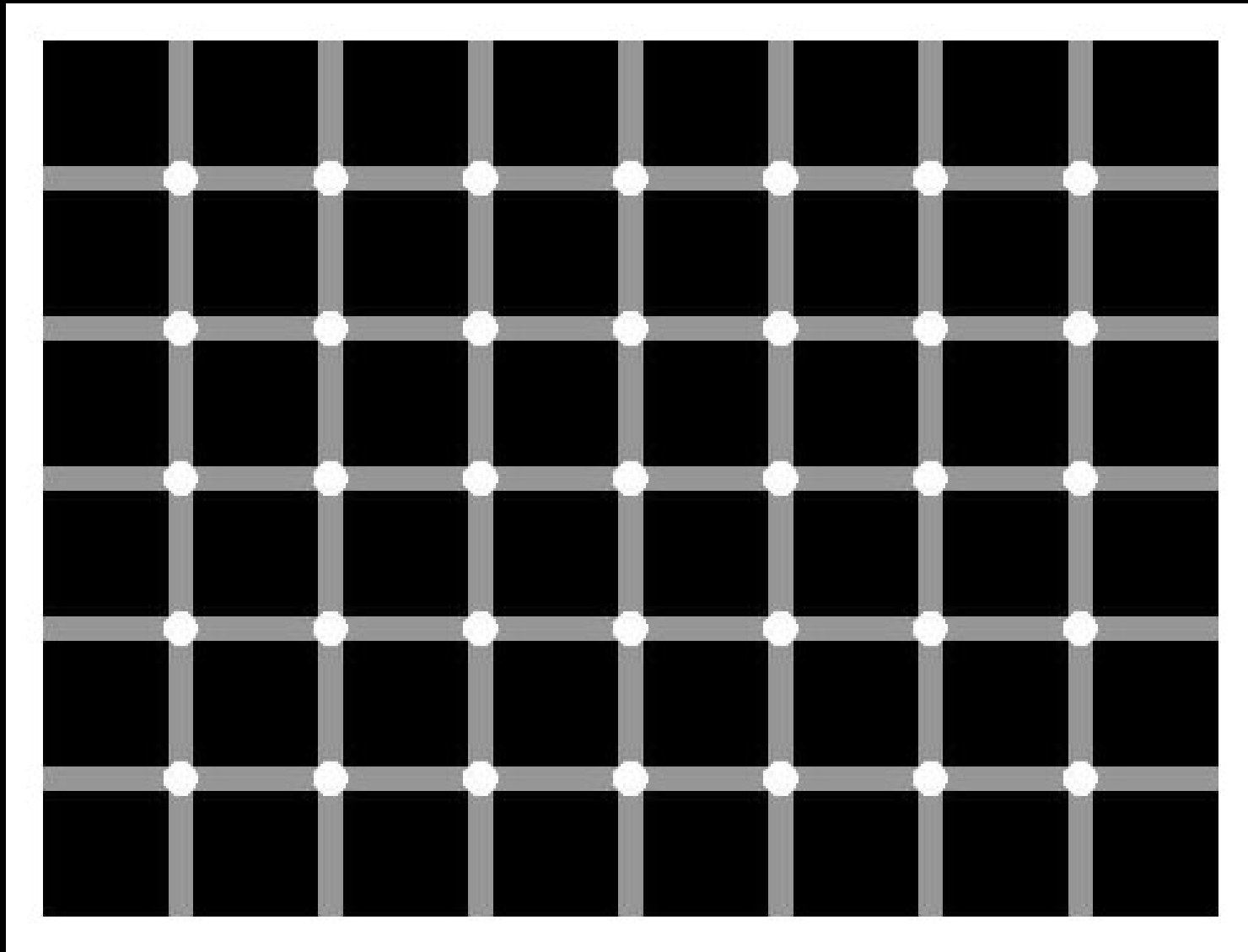
De mange skiftende mønstre viser, hvorledes hjernen uafbrudt forsøger at organisere visuelle indtryk.

(Efter Steven Pinker)

2004 Hans Henrik Knoop

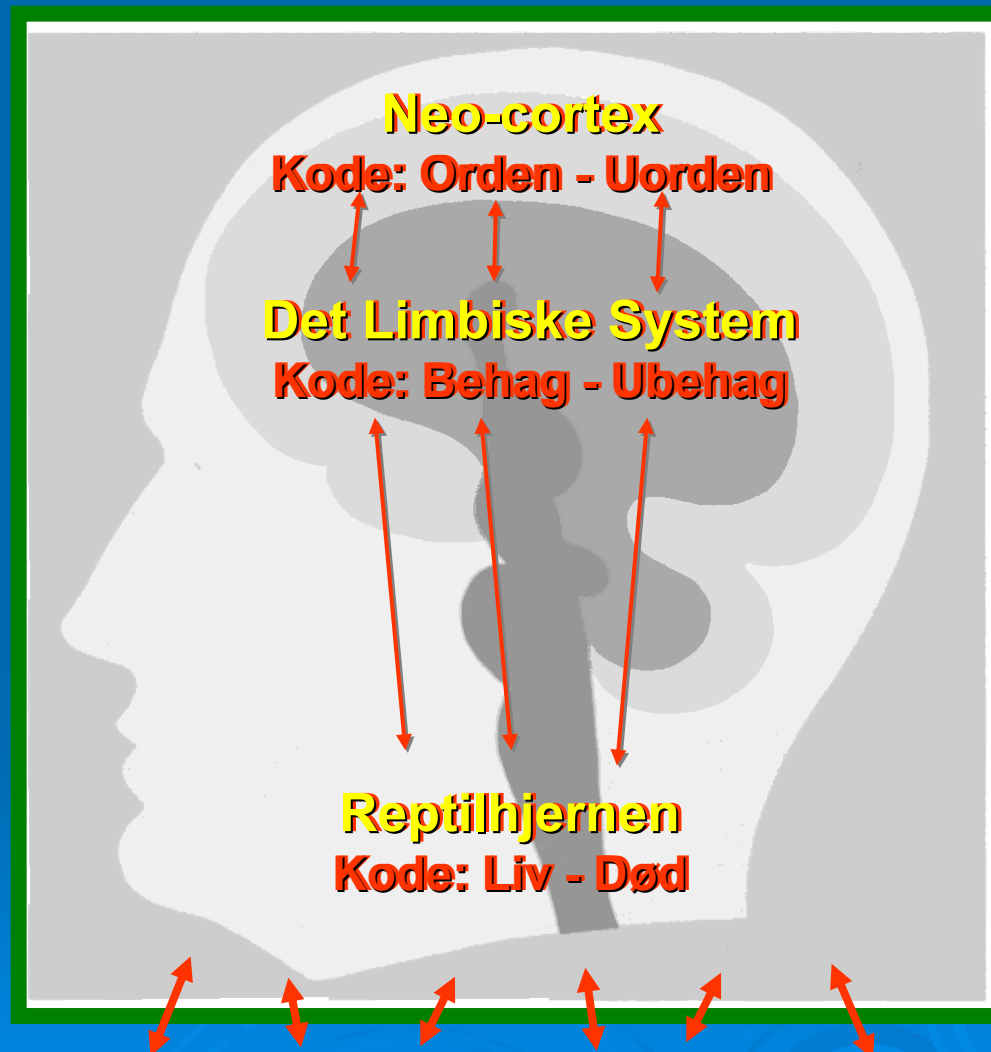

Optæl sorte prikker for John Kerry og hvide prikker for George W. Bush – og kontrollér en ekstra gang

**Aoccdrnig to a rscheearch at Cmabrigde
Uinervtisy, it deosn't mttar in
waht oredr the ltteers in a wrod are, the
olny iprmoetnt tihng is taht the
frist and lsat ltteer be at the rghit
pclae. The rset can be a ttoal mses and
you can sitll raed it wouthit
a porbelm. Tihs is bcuseae the huamn
mnid deos not raed ervey lteter by
istlef, butthe wrod as a wlohe.
Fkcunig amzanig huh?**

Menneskelige drivkræfter - 1

Behov for at lære og bidrage

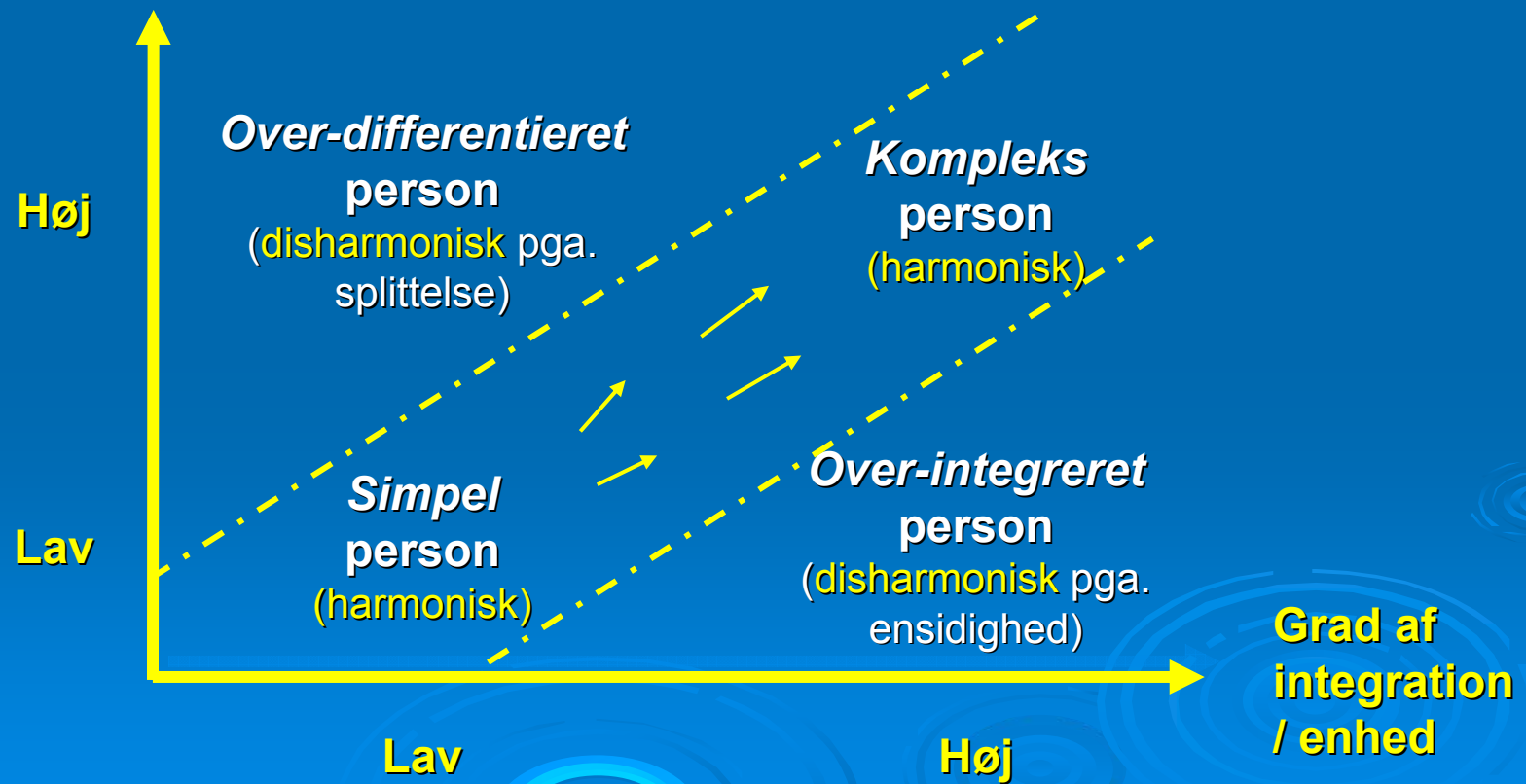
Behov for at have det godt

Behov for at overleve

Universel tendens til spontan vækst

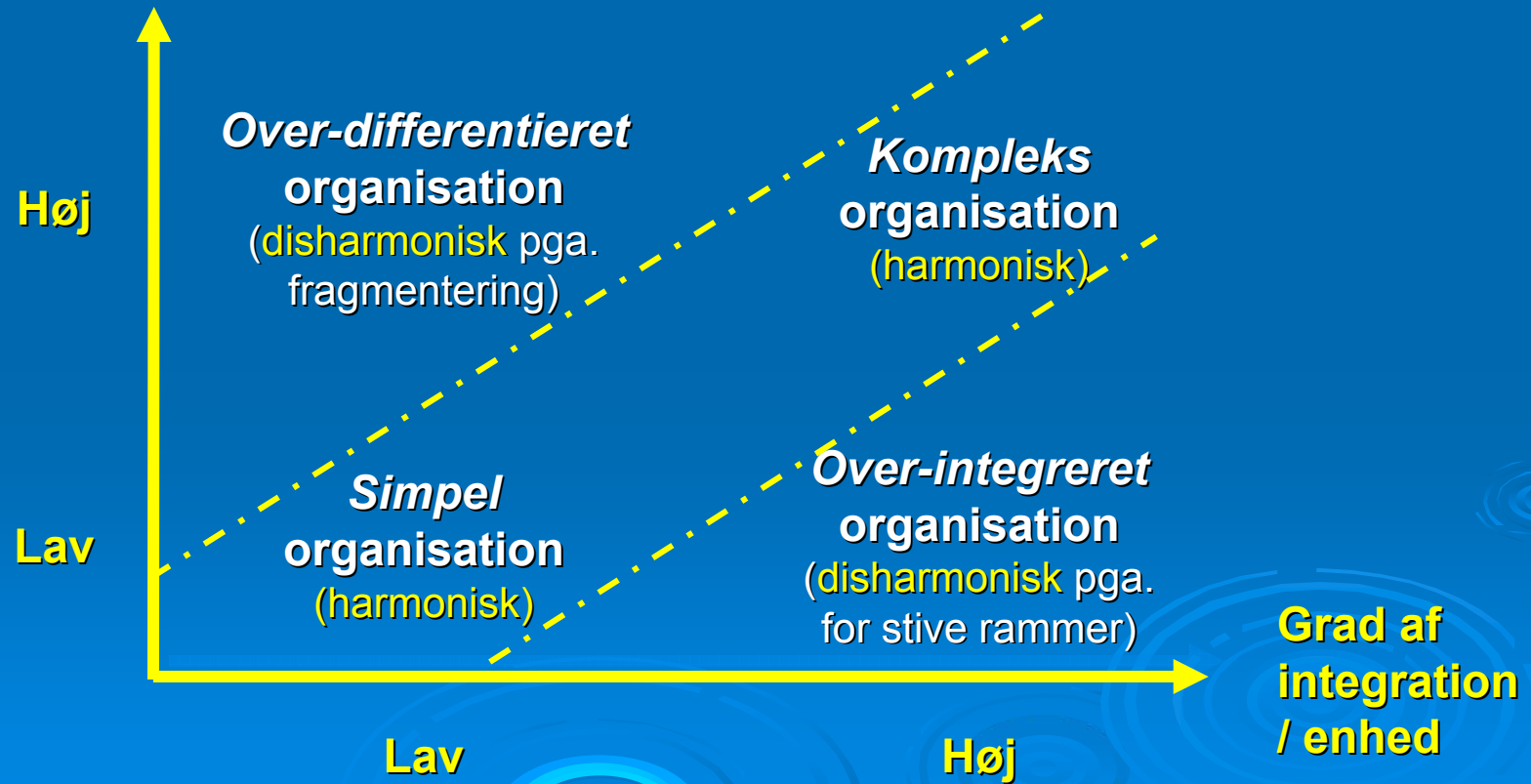
Harmoniske og disharmoniske personer

Grad af
differentiering /
mangfoldighed

Harmoniske og disharmoniske organisationer

Grad af
differentiering /
mangfoldighed

Nødvendige balancer i et harmonisk læringsmiljø

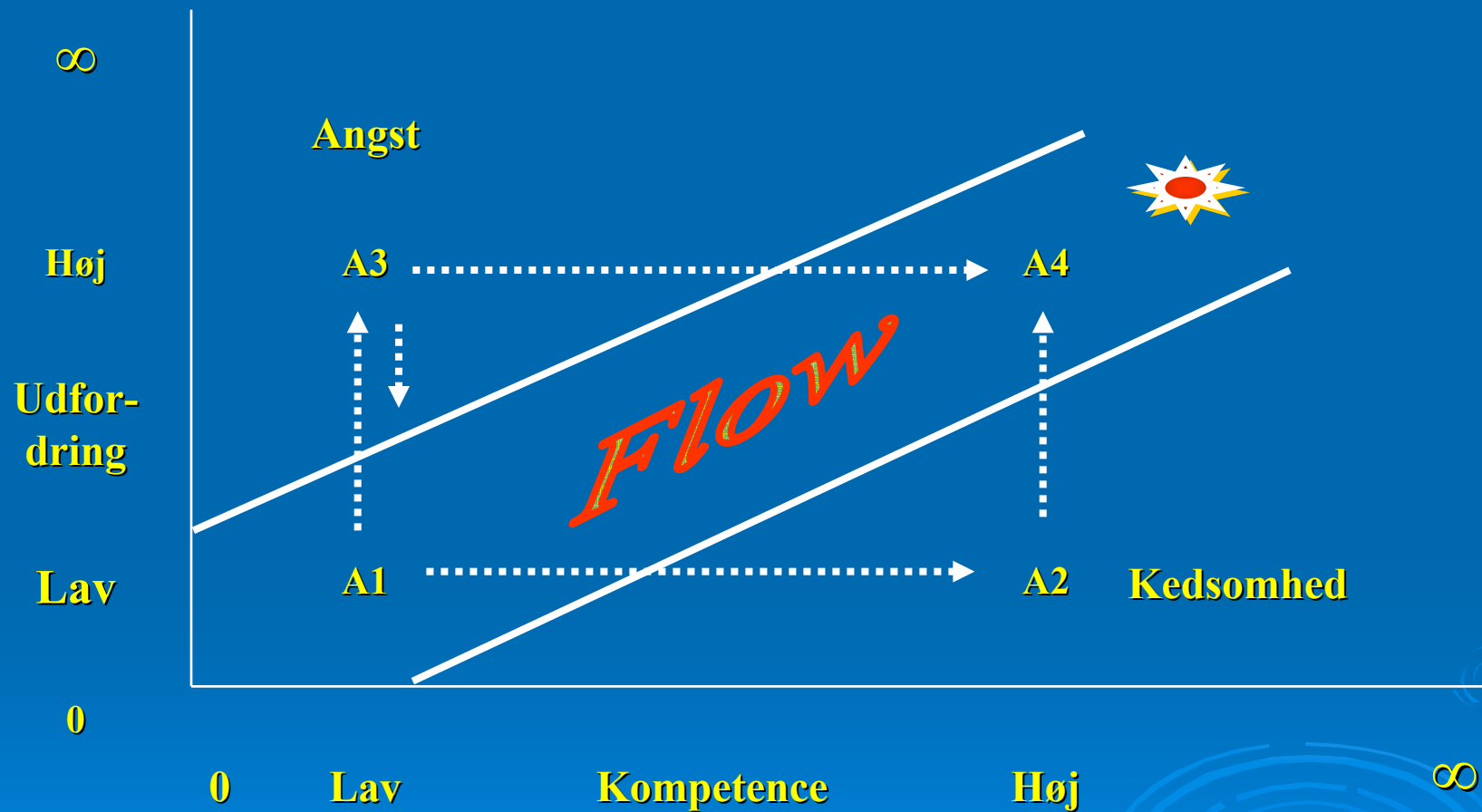
Primært socialt differentierende	Primært socialt integrerende
Individuelle frihedsgrader	Social ansvarlighed
Selvorganisering / Selvansvarlighed	Effektiv ledelse
Personligt projektarbejde / Selvinitiativ	Færdighedsmæssigt, faglig og social disciplinering
Undervisningsdifferentiering	Fælles oplevelser
Kreativitet / Brud på det bestående	Traditioner / Fastholdelse af det bestående
Bottom-up-selvstyring / Indre styring	Top-down-centralstyring / Ydre styring

Pointe: For at den ene pol skal lykkes (og opfattes som legitim), skal den virke tydeligt befordrende på den anden.

Nødvendige balancer i et harmonisk læringsmiljø

Primært socialt differentierende pol	Primært socialt integrerende pol
Utopi	Realisme
Udfordring	Støtte
Variation	Fokus/dybde/koncentration
Frihed	Struktur
Individualitet	Kollektivitet
Sund konkurrence	Gensidig respekt
Kreativitet	Socialisering
Modspil	Medspil
Diskussion	Dialog

Mening, Nydelse og Effektiv læring

*Flow: Den naturlige balance mellem udfordringer og færdigheder
(Knoop 1997 efter Csikszentmihalyi, 1991)*

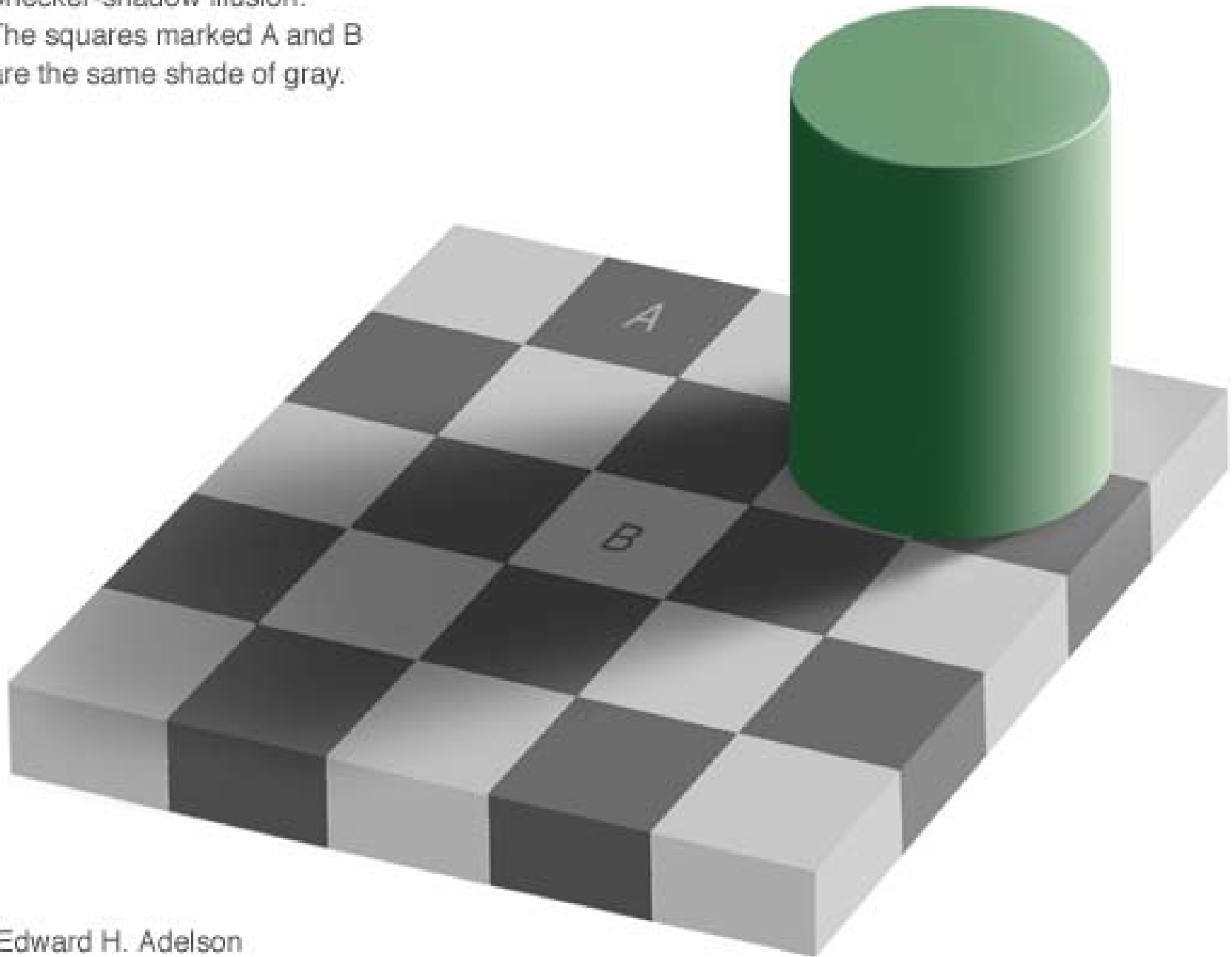
Nydelsens fænomenologi

- 1. Der er klare mål for hvert skridt af vejen.**
- 2. Der er umiddelbar feedback på éns handlinger.**
- 3. Der er balance mellem færdigheder og udfordringer.**
- 4. Handling og opmærksomhed går op i en højere enhed.**
- 5. Distractioner screenes ude af bevidstheden.**
- 6. Der er ingen frygt for fiasko.**
- 7. Man er selvforglemmende.**
- 8. Tidsopfattelsen påvirkes stærkt.**
- 9. Aktiviteten bliver et mål i sig selv.**

Miljøfaktorer som understøtter *flow*

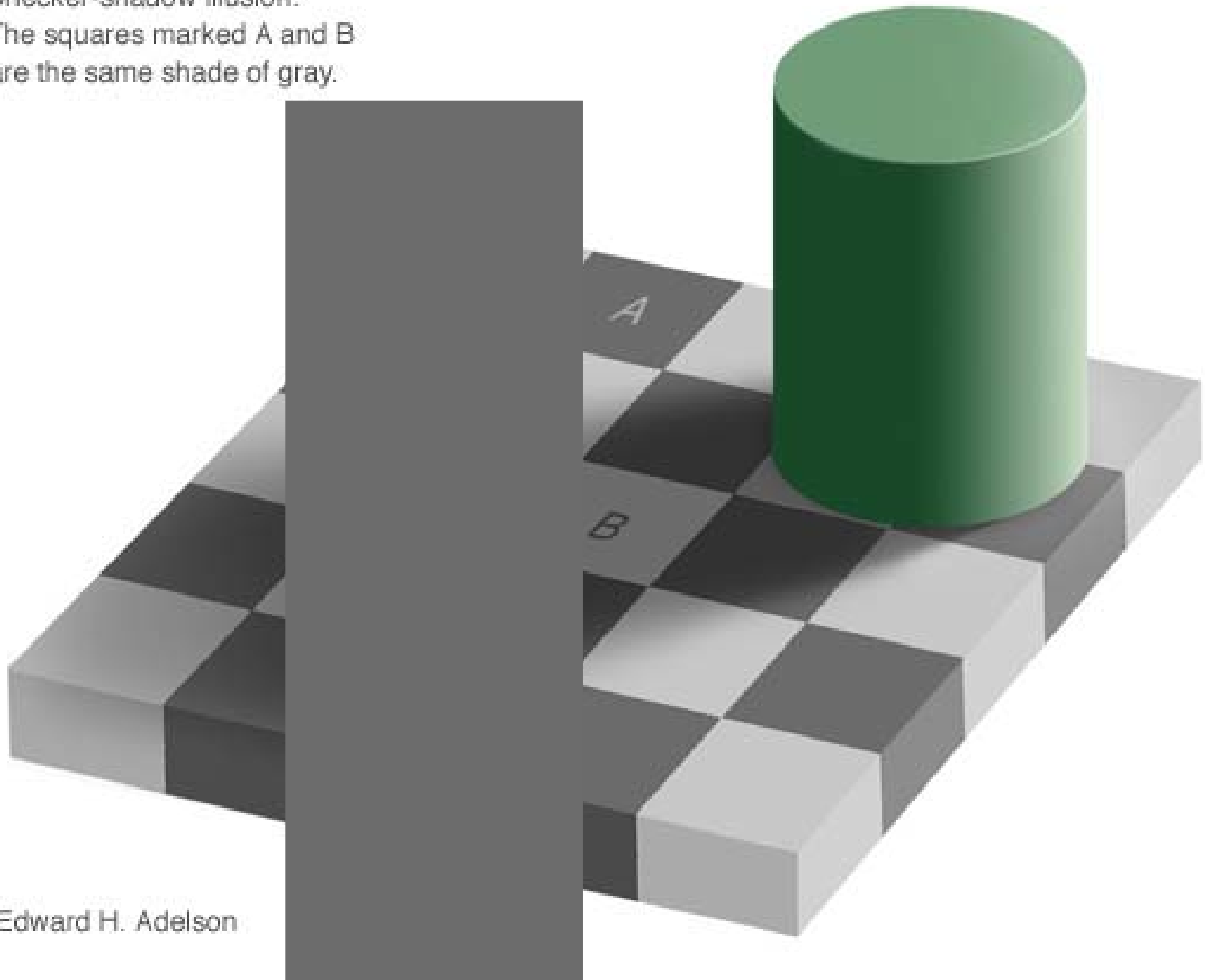
- Gode muligheder for selv at tage initiativ og for at styre sig selv – under ansvar for omgivelserne.
- Konkrete, energigivende mål.
- Håndterbare, ubureaukratiske regler.
- Mulighed for at tilpasse udfordringerne til færdighederne.
- Tydelig, ikke-ydmygende, information om, hvor godt man klarer sig.
- At distraherende faktorer kan fjernes, så det er muligt at koncentrere sig.

Checker-shadow illusion:
The squares marked A and B
are the same shade of gray.

Edward H. Adelson

Checker-shadow illusion:
The squares marked A and B
are the same shade of gray.

Edward H. Adelson

Miljøfaktorer i Jeres hverdag ?

- Har I tilstrækkeligt gode muligheder for selv at tage initiativ og for at styre sig selv – under ansvar for omgivelserne? Hvad kunne gøres bedre?
- Har I tilstrækkeligt konkrete, energigivende mål? Hvad kunne gøres bedre?
- Har I tilstrækkeligt håndterbare, ubureaukratiske regler? Hvad kunne gøres bedre?
- Har I tilstrækkeligt gode muligheder for at tilpasse udfordringerne til færdighederne? Hvad kunne gøres bedre?
- Oplever I tilstrækkelig tydelig, ikke-ydmygende, information om, hvor godt I klarer jer? Hvad kunne gøres bedre?
- Har I tilstrækkeligt gode muligheder for at fjerne distraherende faktorer, så det er muligt at koncentrere sig? Hvad kunne gøres bedre?

Kompetencer som muliggør *flow*

- Evnen til at tage initiativ og styre sig selv – under ansvar for omgivelserne.
- Evnen til at opstille håndterbare mål for sig selv - også når der ikke umiddelbart ser ud til at være noget at lave.
- Evnen til at udvikle og fastholde hensigtsmæssige regler/principper.
- Evnen til at matche egne færdigheder og udfordringer.
- Evnen til at “læse” feedback – også når den ikke fremstår helt åbenlyst.
- Evnen til let at kunne koncentrere sig og ikke blive distraheret – selvom der sker en masse.

Litteratur

* = Mest relevant i forhold til oplægget

- *Andersen, P. Ø. & Knoop, H. H. (red) (2002). *Børns liv og læreprocesser i det moderne samfund*. Værløse: Billesø & Baltzer.
- Andresen, B. B. & Knoop, H. H. (2003). *Pædagogisk brug af IT i folkeskolen*. Undervisningsministeriet / Forlaget ved Danmarks Pædagogiske Universitet.
- *Hvid, M. (2003). *Sådan bliver vi klogere*.
<http://www.folkeskolen.dk/Articles/default.asp?ID=2944&MagazineYear=2003&MagazineNo=44&Theme=Læring.&Title=Sådan%20bliver%20vi%20klogere>. Interview i Fagbladet Folkeskolen, nr. 44, 2003.
- Knoop, H. H. & Gardner, H. (1998/2001). *Good Work in a Complex World*. Cambridge, Mass.: Harvard University. Online at <http://pzweb.harvard.edu/eBookstore/PDFs/GoodWork7.pdf>
- Knoop, H. H. (2003). *Hvad er almindelse? – om kultiveret natur og naturlig kultur*. Tidsskriftet Uddannelse, Undervisningsministeriet, nr. 4 maj. Findes online på: <http://udd.uvm.dk/200305/udd200305-02.htm?menuid=4515>
- Knoop, H. H. (2002). *Børns indflydelse og møde med magt*. Artikel i: Knoop, H. H. (red.) & Andersen, P. Ø. *Børns liv og læreprocesser i det moderne samfund*. Billesø & Baltzer.
- *Knoop, H. H. (2002). *Børns liv og læreprocesser*. Artikel i: Andersen, P. Ø. & Knoop, H. H. (red.) *Børns liv og læreprocesser i det moderne samfund*. Billesø & Baltzer.
- Knoop, H. H. (2002). *Børn og maskiner*. Artikel i: Andersen, P. Ø. & Knoop, H. H. (red) *Børns liv og læreprocesser i det moderne samfund*. Billesø & Baltzer.
- Knoop, H. H. (2003). *Computerspil – et stærkt pædagogisk potentiale med alvorlige risici*. Tidsskriftet Kognition og Pædagogik, 13. årgang nr. 47. <http://www.spilpolitik.dk/pix/knoop.pdf>
- Knoop, H. H. (2003). *Computerspil – sag for journalister*. Publiceret i det elektroniske medietidsskrift eJour 7: <http://www.djh.dk/ejour/0203/22Computerspil.htmlKnoop>
- Knoop, H. H. (2000). *En harmonisk kommune er kompleks – om balancen mellem individ og fællesskab*. Publiceret på Internettet via Undervisningsministeriet, TESS / HIKOSA på www.tess.dk/hikosa/kursus/kommunalt/artikelhhk.htm.
- Knoop, H. H. (2001). *Journalistik på kanten af chaos*. Publiceret i det elektroniske medietidsskrift eJour 7 på adressen: www.djh.dk/ejour/sep07/07JournalistikP.html Også publiceret i: Kruse, H. N. *Journalistik på nettet*. AJOUR, 2001.
- *Knoop, H. H. (2002). *Leg, læring og kreativitet – hvorfor glade børn lærer mere*. København: Aschehoug.
http://www.paedagogiskboegklub.dk/boeger/leg_laering_og_kreativitet.html
- *Knoop, H. H. (2001). *Livslang læring – menneskeret eller politisk krav*. Tidsskriftet Uddannelse, Undervisningsministeriet, nr. 9, november. Findes online på: <http://udd.uvm.dk/200109/udd200109-02.htm?menuid=4515>
- Knoop, H. H. (2004). *Om kunsten at debattere natur, intelligens og pædagogik*. København: Kognition og Pædagogik nr. 51.
- *Knoop, H. H. (2004). *Om kunsten at finde flow i en verden, der ofte forhindrer det*. København: Kognition og Pædagogik nr. 52.
- *Knoop, H. H. (2004). *På tærsklen til det virtuelle liv – psykologiske og pædagogiske aspekter af den digitale teknologi*. København: Pædagogisk Psykologisk Rådgivning.
- Knoop, H. H. (Ed.) (2004). *Children, Play, and Time – Essays on the Art of Transforming Stress to Joyful Challenges*. Copenhagen: Danish University of Education Press.
- Knoop, H. H. (2002). *Play, Learning & Creativity – Why Happy Children are Better Learners*. Copenhagen: Aschehoug.